

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 1. avgusta 1877.

O b s e g: Ozir po Avstriji z gospodarstvenega stališča. — Kako konje krmiti? — Gospodarske skušnje. — Šolska poročila koncem letošnjega šolskega leta. — Jugoslovansko slovstvo. — Misli o Avstrijsko-Ogerski pogodbi. — Mnogovrstne novice. — Angora. (Dalje.) — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Ozir po Avstriji

z gospodarstvenega stališča.

Zdaj, ko se ob vzhodnih mejah našega cesarstva godijo tako sila važne reĉi, kakor je Rusko-turški boj, je res zelo težko, obrniti pozornost na reĉi, ki so posebno za Avstrijske narode ravno tako važne, kakor važno je rešenje vzhodnjega vprašanja z meĉem, ĉeravno pri njih ne pokajo topovi. To je namreĉ nova pogodba med Avstrijo in Ogersko.

Dve leti traja že pogajevanje med dualistiĉnima polovicama cesarstva; zadnjo uro pa se kaže na obéh stranéh prepriĉanje, da je edino mogoĉe le to, da vse — pri starem ostane. Dôba kompromisov je pretekla. Sila v lastni hiši je ozire na tuje zadeve potisnila v kot in drŹavni zbor Dunajski skuša le ohraniti Avstrijsko polovico, ĉe odbija vse, kar Ogerska zdaj veĉ tirja.

Prav tako velike važnosti, kakor razbitev Avstrijsko-ogerske pogodbe, je pa to, da se je tudi pogojevanje Avstrijske vlade z Nemĉijo o novem colnem tarifu razdrlo. Na Nemškem so zopet mislili, da, kakor poprej o vseh drugih prilikah, se smejo zdaj spet pri sklepanji novega colnega tarifa zanašati na Avstrijsko odjenljivost. Zdaj pa, ko vidijo, da so se zmotili, se v Berolinu kujajo. Ker bi Avstrijska vlada, ako bi bilo pogajanje z Nemĉijo brez vspeha, morala drŹavnemu zboru na Dunaji in v Budapeštu predloŹiti samostojni colni tarif in tako nekako pokazati svojo gospodarstveno slabost, hitijo v Berolinu, navskriŹ zasukati Avstrijsko-Ogerske obravnave o novi pogodbi še huje, kakor sta si že zdaj drŹavni zbor Dunajski in Ogerski navskriŹ. Mi za Nemško prijateljstvo nismo nikdar nikoli marali; o gospodarstvenih in politiĉnih reĉéh je Nemĉija Avstriji nasproti vselej le toliko prijazna bila, kolikor se je to vjemalo z njenimi sebiĉnimi interesi. Le neka dobro nam znana Avstrijska stranka je imela navado, dobrikati se Berolinu. Hvala za to se kaže zdaj v tem, da ovire, katerih je vspešnemu razvoju Avstrijsko-Ogerske že tako na kupe, še množé. Gospôda v Berolinu prav dobro vé, v kakošne zadrege bode zabredlo Avstrijsko in Ogersko ministerstvo, ĉe se colna in trgovinska zveza med Avstrijsko-Ogersko in Nemĉijo ne ponovi. BrŹ ko ne se zanašajo v Berolinu na to, da se vname kak notranji razpor med Avstrijo

in Magjarijo, in pri tem razporu bi Nemĉija potem utegnila dobra mešetarica biti.

Velike važnosti so poročila o letošnji Źetvi po našem cesarstvu. Kar se dá posneti iz dohajajoĉih poroĉil, Źitna letina sicer ni taka, kakor so se je izprva povsod nadjali, vendar pa se bo, ako kmetovalci ne bodo prenapeli cene, vsaj brŹ po mlaĉvi dalo nekoliko naših pridelkov na tuje prodati. Avstrijsko-Ogerska se šteje med one deŹele v Evropi, kjer je vse Źito že julija meseca pospravljeno. Tedaj je drugim deŹelam, ki tudi Źito izvaŹajo, za 14 dni do mesec dni spredej, in zato se dela tudi na Dunaji in v Pešti, tako rekoĉ, novemu Źitu prva cena. ĉe se tedaj kmetovalci ravnaajo po dejanskih razmerah, ĉe vravnajo svojo ceno z ozirrom na letino, ki se letos priĉakuje v drugih deŹelah, se bo pšenice in rŹi kolikor toliko na tuje speĉalo. ĉe bodo pa delali kakor leta 1874. in ceno prenapeli, bo jim ostalo blago, kakor ono leto. Pri tem je posebno pomniti še to, da se iz Rusije, kakor se je tudi v zadnjem listu „Novic“ bralo, poroĉa o prav dobri, iz Amerike pa o srednje dobri letini. Iz teh dveh deŹel pride pa najveĉ Źita, in pomota je, ako po ĉasnikih trdijo, da Rusija letos ne bo mogla izvaŹati niĉ Źita — zavoljo vojske s Turĉijo. Na kaj neki se naslanja ta trditev, nam ni razumljivo. Rusija z 80 milijoni prebivalcev bo menda paĉ mogla pogrešati 1 milijon svojih ljudi, ki so morali v vojsko iti, da ne bo ovirana pri Źetvi. Tudi druga pretveza, ki jo zabijo gospodarstveni vohûni, namreĉ ta, da se zavoljo prepepljevanja velikih vojaških trum po Źeleznici Źito ne more izvaŹati, ne veljâ. Le malo malo Źita, kar ga pride iz Rusije, se ga izvozi po Źeleznici, vsaj je po deŹeli dovolj vodnih potov. Edini zadrŹek je ta, da je Ćrno morje zasedeno (blokirano); pa samo to ne izdâ dosti. Na Francosko, Angleško in v Švico se preko Carigrada iz Rusije ni nikoli veliko Źita vozilo, ker je ta pot predolga in v sredi leŹi Egipt s svojimi Źitnicami. Najnaravnejša pot za Rusko Źito je do dandanes po vzhodnem in severnem morji, po reki Visli do Danziga in po reki Nemen in Neva. Pot na Angleško in Francosko je tukaj za 3 ĉetrti krajša od one po Ćrnem in Srednjem morji.

Trditve, da Rusija letos ne bo mogla Źita izvaŹati, se vpirajo tedaj le na politiĉno stališĉe, to je, ono stališĉe, katero Rusom le vse slabo Źelî; al naši rusojedci naj pomislijo, da po takih izjavah Avstrijski Źitni trgi veliko trpé. Kmetovalcem našim se s takim modrovanjem vtrdi misel, da mora cena Źita poskoĉiti,

in zato pridržujejo svoje blagó. Ko se pa pozneje pokaže, da se je napak računalo in da Rusija izvažá še žita več ko prej, imajo dvojno zgubo: na obrestih mrtvo ležečega kapitala in v padu cene. To naj bi „politični“ trgovci Avstrijskih časnikov premislili, in pošiljali ne bodo lahkomišljeno toliko praznih trditev med svet lastni državi in njenim prebivalcem na škodo.

Kako konje krmiti?

Major Još, skušen konjerejec, je v knjižici, nedavno izdani v nemškem jeziku od družbe kmetijske Koroške, načrtal prav dobra vodila, kako krmiti (futrati) konje.

„Kakoršna klaja, takošna živina“, je star pregovor. Zato naj je gospodarju glavno vodilo to, da se konju, ki delati mora, poklada dovolj tečne in nespridene krme. Klaja je pa tem bolj tečna, čem več ima v sebi močeca, vlečeca, beljaka in sladkorja, ter tem lažje se prebaviti dá.

Oves, očiščen prahú in plev, daje delavnemu konju mnogo več moči, kakor senó in slama. Plesnjeva in zatlubla klaja je konju zelo škodljiva, zato, ker mu kri pokvari in mnogotere bolezni prebavi in scavi napravi, kakor na pr. poščivanje (harnruhr).

Razmera, koliko se ovsa in sená vsaki dan konjem poklada, je prava ta-le:

a) Delavnemu konju lahkega plemena naj se daje na dan ovsa 6 funtov, sená 10 funtov, rezanice 2 funta;

b) delavnemu konju srednjega plemena se dá ovsa 7 do 8 funtov, sená 10 funtov, rezanice 3 funte;

c) delavnemu konju težkega plemena se dá ovsa 9 do 10 funtov, sená 15 funtov in rezanice 3 funte.

To je sploh razmera konjske krme. Če pa je konj prav težkega (Pincgavskega) plemena in ima veliko dela, se vé da se mu mora ovsa in sená nekoliko več dati.

Kako pa naj se krmijo žebeta?

Žebetu, ko je odstavljenó bilo, naj se dá vsak dan: ovsa 4 do 5 funtov, sladkega sená 8 do 10 funtov.

Gospodar mora pred vsem vedeti, da bo konj tak, kakor se je krmil o prvem letu. Zanikernost o krmenji prvo leto se kaznuje s tem, da se pozneje popraviti ne more, kar se je zamudilo prvo leto. Zakaj pa, to nam kaže skušnja, da konj v prvem letu izraste 15 palcev, v drugem letu pa le 3 palce, in v četrtem celó le 1½ palca. Iz tega se očitno vidi, kako potrebna je skrb, da se žebetu o prvem letu, posebno pa tudi v 2., 3. in 4. letu, dokler raste, dovolj krme daje in se mu sicer prav streže.

Enoletno žebe naj se od spomladi do jeseni pase in daje naj se mu zraven paše sená 5 funtov. Pozimi naj se mu dá ovsa 6 funtov, sená 10 funtov in rezanice 7 funtov.

Lahkim konjem se s pridom med ovsem poklada, kjer je mogoče, korenje; korenje naredí, da kri ni pregosta.

Poleg žebetu primerne klaje je pa treba tudi še dvojno: žebe se mora namreč čedno držati, to je, s krtačo ali rahlim štrigljem koža večkrat očediti, in pa pustiti mu, da pod milim nebom malo skače.

Vedeti pa mora gospodar tudi to, da od suhe klaje se ne sme kar na enkrat preskočiti na samo frišno, pa tudi od frišne ne mahoma na samo suho.

Važno je tudi to, da se gospodar vsak dan reda drži pri krmenji, to je, da med enim in drugim pokla-

danjem je toliko časa vmes, da želodec lahko prekuha, kar je povžil. Poklada se pa konjem navadno trikrat na dan, največi porcijon naj se mu dá zvečer, ker ima konj potem največ časa za prebavo krme. Pa tudi še to naj si zapomni gospodar, da zarad čednosti ne sme kuretina nikoli v konjski hlev.

Gospodarske skušnje.

* *Miši na vrtih se polovijo*, ako se precéj globok lonec sém ter tjè vkoplje v zemljo tako, da lonca rob malo iz zemlje gleda. Lonca se potem na pol z vodo nalije, druga polovica znotraj in rob lonca pa namaže s salom (špehom). Miš kmalu oduha salo, sede na rob in liže salo, kakor daleč more seči v znotraj namazani lonca; o tem pa se prekucne v vodo in vtone.

* *Kuretina*, ki v kurniku, in tiči, ki v tičniku na nogah zbolijo, ozdravijo se večkrat, ako surovega galúna raztopiš v vodi, pa se v tej vodi kuretini drži noga.

Šolske stvari.

Šolska poročila koncem letošnjega šolskega leta.

Jahresbericht des k. k. Obergymnasiums zu Laibach.

To sporočilo, katero daje prav dober pregled šolskih zadev za gimnazije, se začinja z nemškim sestavkom prof. dr. Ahna, kateremu je naslov „Kleon. Versuch einer Ehrenrettung“. Rzsodbo, ali se je pisatelju posrečilo oprati kaj ali nič Kleona dolženj, s katerimi je obtežen po zgodovini, to presoditi prepuščamo strokovnjakom zgodovinarjem; naše bralce bi gotovo bolj zanimala „Versuch einer Ehrenrettung“ kakega državnika, ki je dandanes „Leiter der öffentlichen Angelegenheiten“, kakor opiranje grehov državnika, ki je živel pred več ko 1400 leti. — Ljubljanska gimnazija je imela 23 učiteljev, 19 za redne, 4 pa za izvanredne predmete. Učni jezik je v obče bil nemški; v paralelkah 3 nižih razredov se je „kršanski nauk“, „latinščina“ in pa „živalstvo“ učilo slovenski. Jezik slovenski se je razkladal v vseh razredih. Vseh učencev bilo je 421, in sicer 322 Slovencev, 94(?) Nemcev, 1 Hrvat, 1 Čeh, 3 Lah; najmlajši je bil 10, najstareji dijak 22 let star. — Štipendij v znesku 7025 gl. 87 kr. je vživalo 97 učencev, poleg teh pa so še drugi dobivali podpore.

Programm des k. k. Real- und Obergymnasiums in Rudolfswert.

To sporočilo spremlja sestavek prof. J. Ogorka „de Socrate marito patreque familias“. Podučevalo je 14 učiteljev, med njimi 4 očetje frančiškani, drugi posvetni. Učni jezik je bil nemški, slovenščine pa pogrešamo še bolj, kakor na gimnaziji Ljubljanski, ker „živalstva“ ne nahajamo tu slovenski razkladanega kakor v Ljubljani, menda zato ne, ker je bilo med 114 učenci 8 Nemcev, in samo 107 Slovencev!

Jahresbericht der Staats-Oberrealschule in Laibach.

To sporočilo nam pové, da je bilo na realki 134 Nemcev, 158 Slovencev, 7 Hrvatov in Srbov, 2 Čeha in 33 Lahov. Kje se je 134 Nemcev vzelo, nam sporočilo ne razjasni, menda Stremayerjevi „deutschen Oberrealschule in Laibach“ na ljubo. V 7 razredu našteva sporočilo 15 Nemcev in samo 4 Slovence; iz golj radovednosti smo teh 15 Nemcev v imeniku iskali in